

"אני כלכלן, אבל מה שבאמת מעניין אותי זה השופרות"

ר' דוד נינצינסקי, מעבד־שופרות מומחה וכלכלן באגף התקציבים של משרד הבריאות, מבהיר מה באמת חשוב בחיים

כשבתו בת השמונה אמרה לו, בעוד היא נאבקת על חייה, "אבא, אתה צריך להיות בעל־תוקע" - נקשר קשר עמוק ומרתק בין ר' דוד נינצינסקי לשופרות * זלמן רודרמן מגולל את סיפורו הבלתי־יאמן של ילד שבגיל שבע שימש מתורגמן בחקירות אביו בסין וכבר בגיל שתיים־עשרה נשא בעול פרנסת משפחתו הובילה אותו להתחזקות בתורה ומצוות, וגרמה לו להפוך למעבד־שופרות מומחה ובעל־תוקע בבית־מדרשו של אחד מחברי 'מועצת גדולי התורה' * זיכרונות ושופרות

זלמן רודרמן
צילום: י' בלינקו

הנשמה היא שתוקעת בשופר, לא הפה

לסין. בהגיעם לסין התיישבו בחרבין שבה היה ריכוז יהודי גדול. אביה היה סוחר מצליח ואמה ניהלה בית-הארוחה. בחרבין למדו אימי ואחיה בבית-ספר כללי, בו התלמידים דיברו רוסית. אבי, חנן נינצינסקי ע"ה, נולד בוולדיוסטוק, הממוקמת בקצה המזרחי ביותר של רוסיה. משחר ילדותו היה טיפוס חסר מנוחה ותייעב את הקומוניסטים. יום אחד הביע באוזני הוריו את משאלתו להגר לסין. הוא היה אז כבן ארבע-עשרה בסך-הכול. הוריו, שבגלל אופיו הסוער ודעותיו המרדניות, חששו לגורלו תחת השלטון הקומוניסטי – נתנו לו את ברכת-הדרך. וכך, בגיל ארבע-עשרה, עשה את דרכו לבדו, ברגל, לשנחאי.

הוריי התחתנו בסין ושם נולדנו אני ושני אחיי. לאימי היה בן נוסף, מנישואים קודמים, שעלה ארצה עם קום המדינה. אבי שימש נציגה של חברת הצבעים המפורסמת 'דופון', בסין. החברה שהצליחה מאוד ברחבי העולם, נכשלה בסין בגלל מדיניותה הכלכלית והמסחרית הכושלת של המדינה.

בשלהי שנת '49 עלה לשלטון מאו צ'ונג, שהכריז על 'מהפכה תרבותית' ושינה סדרי בראשית. בין השאר ביטל את הדיאלקטים השונים של השפה הסינית ויצר שפה אחידה לכל אזרחי המדינה הענקית. במקביל החל מסע רדיפה של בעלי הון, או של כאלו שנחשדו כבעלי הון. אבי השתייך לקבוצה השנייה...

זמן קצר לאחר עליית צ'ונג לשלטון, איבד אבי את מקום עבודתו. מאוחר יותר החל להיות מוזמן תכופות לחקירות. היו בטוחים שמדובר במיליונר המסתיר את כספו. המעניין והמזרז היה, שאני הייתי נוכח בחלק מהחקירות הללו. הדבר נעשה ביוזמת אבי שחשש להיעצר על-ידי חוקריו. הוא היה לוקח אותי איתו, מפני שהחוק הסיני אסר לעצור אב השהיה בחברת ילדיו. הנימוק הרשמי שהציג להבאתי עמו, היה, שהחוקרים מדברים סינית בעוד הוא מדבר רוסית, ואילו אני שולט בשתי השפות גם-יחד. וכך אני, ילד כבן שבע, שימשתי מתורגמן בחקירות אלו. החוקרים שאלו ואני תרגמתי לאבי; אבי ענה ואני תרגמתי לחוקרים. החקירות הללו הטביעו בי חותם עמוק כל-כך, עד שגם היום אני מסוגל 'לראות' את פניו של החוקר הסיני, כאילו הוא יושב מולי.

המטרה העיקרית של כל החקירות הייתה – לגלות את 'האוצר' שאבי מסתיר. בפועל, המצב הכלכלי בביתנו היה קשה ביותר, כמעט על סף רעב. האינפלציה בסין, באותם ימים, דהרה בקצב מטורף. אבא היה מגיע הביתה עם מזוודות מלאות כסף, שלא היה שווה כמעט כלום, והולך איתן למכולת כדי לקנות בכסף לחם וחלב. בינתיים הגישו הוריי מספר בקשות להגירה מסין. הם לא ידעו עדיין לאן יהגרו, אבל דבר אחד היה ברור להם – את סין הם רוצים לעזוב. פעם אחר פעם נדחו בקשותיהם, וזאת כאמור מפני שהשלטונות היו בטוחים שאבי מסתיר הון רב.

בחקירה האחרונה של אבי, אירע דבר יוצא-דופן. זה היה כבר בשנת '55. פתאום, בעיצומה של החקירה, פנה אליי החוקר בשאלה אישית ישירה. "מתי אבא שלך יחזיר את כל הכסף שהוא חייב למדינה?", שאל. הישרתי מבט אל החוקר.

בזמן התקיעה עיניו נעצמות בהתעלות. כשהוא שב ופוקח את עיניו, פניו מחייכות. "נו? אתה שומע את הצלילות? לפעמים אני עובד על שופר כמה שעות ומרגיש שזה עדיין 'לא זה'. במקרים כאלו אירע לי לא-פעם שבלילה חלמתי והשופר יצא מושלם"

השעה היא אחת-עשרה בלילה. מביתו של ר' דוד נינצינסקי, ברחוב בעל-התניא בביתר-עילית, עולות מפעם לפעם תקיעות שופר קצרות, ניסיוניות. השכנים סבלניים ומגלים הבנה. הם יודעים שבתקופה זו של השנה עולים-לרגל, לבית שכנם, טובי בעלי-התקיעה בארץ ואף מחוצה לה, המבקשים לרכוש לעצמם שופר חדש, משופרא דשופרא, או לשדרג את השופר שכבר בידיהם.

ר' דוד הוא מעבד-שופרות מומחה, יש אומרים – יחיד במינו. לייצר שופר ולעבד שופר הם שני דברים שונים. ישנם מספר בתי-מלאכה שבהם נוטלים את קרן-האיל הגולמית ומייצרים ממנה שופר. מוציאים את ה'זכרות', מנקבים את הפייה, קצת פוליש מבחוץ – והרי לנו שופר שאפשר לתקוע בו. נכון, לא-תמיד בקלות, לא-תמיד בצלילות, וגם הכרח יהיה למצוא את הזווית המדויקת של נתינת השופר בפונת הפה – אבל שופר הוא שופר.

זה בדיוק השלב שבו נכנסת לתמונה מומחיותו של ר' דוד. הוא 'לומד' את המבנה האנטומי של כל שופר ושופר, ואז מביא את הפוטנציאל שלו למיצוי מקסימאלי. הוא מנקה את השופר ומחליק אותו מבפנים, מעצב על-ידי שריפה באש את חלקו הצר של השופר ומסתת את פנים הפייה שלו, כפי שרק הוא יודע לעשות. התוצאה המתקבלת היא – שופר המפיק קול צלול וחזק מאוד, שקל לתקוע בו ושאינו חשש מאיבוד 'הזווית הנכונה', מפני שמכל זווית הוא יפיק את אותו הקול.

לא בכדי שופרותיו של ר' דוד מבוקשים מאוד על-ידי התוקעים המומחים, ומשמשים בקודש את בעל-התוקע של האדמ"ר מגור ובעל-תקיעה אצל גדולי ישראל נוספים. גם הוא עצמו, ר' דוד, משמש בעל-התוקע בבית-הכנסת בו מתפלל בראש-השנה הגאון רבי בנימין זילבר, חבר 'מועצת גדולי התורה'.

כשר' דוד מדבר על שופרות – עיניו נוצצות. ניכר עליו כי מדובר בעיסוק נשמתי מאוד בעבורו. כשהוא מחזיק שופר בידו האחת, הוא מלטף אותו מבלי משים בידו השנייה. בזמן התקיעה עיניו נעצמות בהתעלות. וכשהוא שב ופוקח את עיניו, כל פניו מחייכות. "נו? אתה שומע את הצלילות? את העוצמה?", הוא שואל. "לפעמים אני עובד

"פתאום, בעיצומה של החקירה, פנה אליי החוקר בשאלה אישית ישירה. 'מתי אבא שלך יחזיר את כל הכסף שהוא חייב למדינה?', שאל. הישרתי מבט אל החוקר. 'גם אם הוא באמת חייב למדינה כסף, הוא לעולם לא יחזיר אותו!', ענית. מזווית העין הבחנתי בחיורן שניסה את פני אבי"

במשך חודש וחצי מקבלת תרופות כלשהן. וכך, במשך שישה שבועות נאלצנו לטבול אותה יום ולילה באמבטיית צוננות, כדי להוריד את חומה ללא תרופות.

שנה לאחר שדניאלה חלתה נולד לנו בן וקראנו לו משה, על-שם חותני המנוח. בשלב הזה כבר ידענו שדניאלה איננה סובלת מלופוס. ואז, בבדיקה שערך לה המטולוג מומחה, התגלה שהיא חולה בלוקמיה. באותן שנים המחקר בנושא מחלות הסרטן למיניהן היה הרבה פחות מפותח מכפי שהוא היום. אבל עבודתי בחברת 'אל-על' העניקה לי את הפריבילגיה לטוס ליעדים שונים בעולם. טסתי אפוא עם התיק הרפואי של דניאלה, ולפעמים גם איתה עצמה, אל כמה מהמרכזים הרפואיים הגדולים בעולם שעסקו בתחום.

הרופאים לא נתנו לדניאלה סיכויי החלמה גבוהים מדי, וגם אנחנו לא היינו אופטימיים במיוחד. אבל רצינו, לפחות, להיות בטוחים שהטיפול שהיא מקבלת הוא הנכון והטוב ביותר.

בריו־דה־ז'נרו הכרתי כמה חסידי חב"ד. יום אחד פנה אליי אחד מהם ואמר לי: "אתה חייב לנסוע אל הרבי ולנסות לזכות בברכתו לדניאלה".

כעבור זמן מה הגעתי ל-770. לא הכרתי שם איש, אבל החבר החב"דיניק מברזיל דאג מראש לכך שיקבלו את פניי ויטפלו בי היטב. מהמזכירות של הרבי הצמידו לי בחור בישיבה - (ר') אליהו ניימרק, המשגימה הוטלה עליו דווקא, מפני ששיניו דיברנו רוסית.

נכנסנו להתפלל מנחה עם הרבי, בבית-הכנסת הקטן למעלה. עמדנו קצת אחרי המזכיר האישי, הרב חודקוב, שהתפלל בסמוך לדלת. באמצע התפילה סקר הרבי במבטו את כל הנוכחים. כשהגיע אליי, נעצר והביט בי לעומק. באותו רגע הרגשתי כאילו הרבי קורא אותי כספר פתוח ויודע בדיוק נמרץ מה עובר עליי ומה יושב על ליבי. זו הייתה הרגשה מופלאה שלא חוויתי כמותה, לא קודם לכן ולא לאחר מכן.

בהמלצתו של ניימרק העליתי על הכתב את השתלשלות הדברים עם דניאלה, כדי להכניס את המכתב אל הרבי. כעבור מספר שעות נאלצתי להמשיך בדרכי. מאוחר יותר סיפר לי ניימרק (שמאז ועד היום נקשרה בינינו ידידות עמוקה), כי שעה קלה לאחר שעזבתי את 770, ירד אחד ממזכירי הרבי אל האולם הגדול למטה, וחיפש אחריי. הרבי ביקש להעביר אליי באמצעותו את נוסח תשובתי על מכתבי, וכן שני שטרות של דולר. שני השטרות ותשובת הרבי הועברו אליי לברזיל. במקד תשובת הרבי הייתה הדגשת חשיבות ההקפדה על כשרות המזון.

בחלוף זמן מה התקשר אליי רב העיר, הרב בלומנפלד ע"ה, שהיה כידוע חסיד חב"ד (כיום ממלא את מקומו בנו, הרב יעקב בלומנפלד) ואמר לי כי הרבי שלח בעבורי סידור-תפילה. בהתרגשות גדולה באתי אליו לקבל את הסידור, ומאז ועד היום הוא מלווה אותי לכל מקום.

לא הפה תוקע, אלא הנשמה

מצבה של דניאלה לא השתפר. הפלא היה

שהיא סבלה סבל פיזי עצום, אבל אפילו פעם אחת לא נשמעה מפייה מילת טרזוניה. יום אחד היא קראה לי ואמרה: "אבא, אתה צריך להיות בעל-תוקע". לא ידעתי מניין בא לה הרעיון הזה ומה פתאום היא מנחיתה אותו עליי. התקשיתי אפילו לדמיין את עצמי כבעל-תוקע. זה היה רחוק ממני כרחוק מזרח ממערב.

בריו־דה־ז'נרו התפללתי בבית-כנסת בו היה יהודי זקן שעשה בבית-הכנסת הכול-בכול-מכול. שמו היה ר' ירמיהו מירניק. הוא שימש שליח-הציבור ובעל-הקריאה ובעל-התוקע וכן בכל שאר התפקידים האפשריים בבית-הכנסת. באתי אליו ואמרתי לו: "אני רוצה להיות בעל-תוקע". הוא הביט בי כעל מי שנפל מהירח ואמר: "מה אתה מבין בשופר?". ענית לו.

ואז קבענו להיפגש בכל יום ראשון בשבוע. היינו נפגשים בשעה שלוש בצהריים ולומדים הלכות שופר ואת כל המנהגים והשיטות הנוגעים לתקיעת-שופר. בין השאר הוא אמר לי אז משפט שנחרת עמוק בליבי: "כשיהודי תוקע בשופר, זה

חייב לבוא מתוך הנשמה שלו; הנשמה היא זו שתוקעת בשופר, לא הפה".

רק אחרי כשישה חודשי לימוד שבהם אפילו לא נגעתי בשופר, הוא אמר לי: "כעת אתה מוכן". ואז נתן לי שופר והחל ללמד אותי לתקוע בו. כשבאתי אל דניאלה עם השופר ביד, ותקעתי באוזניה בשופר, לא היה קץ לאושרה.

בראשית שנת תש"מ, כאשר דניאלה היתה כבת תשע וחצי, התבררנו כי רעייתי נושאת ברחמה תינוק נוסף, אח לדניאלה ולמשה. במוצאי יום-טוב ראשון של חג הפסח, התדרדר מאוד מצבה של דניאלה והיא אושפזה באחד המרכזים-הרפואיים בריו־דה־ז'נרו. היינו צמודים למיטתה וליוונו אותה לאורך כל ארבעים ותשעה ימי ספירת העומר. בערב חג השבועות החמיר מצבה והרופאים יעצו לנו להתחיל להיפרד ממנה. הזעקתי למקום את רב הקהילה ועוד כמה ידידים ויחדיו השלמנו 'מניין'. הקפנו את מיטתה של דניאלה והתחלנו לומר את שמקובל לומר לפני צאת הנשמה מהגוף. אלו היו רגעים נוראים ואיומים.

כשהחדר היה מלא, לחשה לי לפתע לאה

אשתי - שהייתה אז רק בחודש השביעי להריונה - כי היא חשה שהלידה קרבה ובאה. עד מהרה אושפזה לאה בחדר ששכן קומה אחת בלבד מתחת לחדרה של דניאלה הגוססת. המצב היה סוראליסטי לחלוטין - בקומה אחת עומדת בתנו האהובה להוציא את נשמתה, ובקומה אחרת באותו בניין עומדת רעייתי להביא לעולם חיים חדשים. הייתי קרוע ומבולבל מאוד. לא רציתי לעזוב את דניאלה. אבל אחרי כשלושת-רבעי שעה רצתי לכיוון חדרי הלידה. פתאום ראיתי את הרופא מחזיק בידיו תינוק פג. "מזל טוב!", אומר לי הרופא, "נולד לכם תינוק". הפצפון שקל פחות מקילוגרם אחד...

חזרתי לחדרה של דניאלה ובישרתי לרב וליתר נוכחים על הולדת בנו. הכול איחלו לנו "מזל טוב" וזה היה תלוש ומופרך. והנה לא חולפת רבע שעה ומישהו מופיע בחדר ומודיע לי כי זה עתה הגיחה לאוויר העולם גם תינוקת. הייתי בהלם מוחלט. כלל לא ידענו שמדובר בתאומים...

במוצאי חג השבועות - כארבעים ושמונה שעות לאחר הולדת התאומים - עלתה נשמתה

**"פתאום נתקלו עינינו
בעמוד במחברת
שלמקרא שורותיו,
נעתקה נשימתנו
וליבנו החסיר פעימה.
את מילותיו כתבה
דניאלה חודשים
מספר לפני פטירתה.
וכך היא כותבת: 'אני
אלך מהעולם בגיל
עשר... יוולדו לי
שני אחים תאומים
- בן ובת. לבן יקראו
דניאל, ולבת יקראו
מרים-תמר'..."**

הוא פיתח דרכים מקוריות לעיבודם ושכלולם של שופרות. "עוד בברזיל התחלתי לתקוע בשופר. יום אחד אמרו לי שבעל-התוקע בבית-כנסת מסויים עלה לארץ וביקשו שאמלא את מקומו. תוך התאמני בתקיעות, התחלתי להתבונן בשופר. אמרתי לעצמי, 'זה הרי כלי-נשיפה, וכלי נשיפה צריך תנאים מסוימים על-מנת שיפיקו ממנו צלילים יפים וברורים; הבה אפוא ניתן לו את התנאים שהוא זקוק להם'. וכך התחלתי לחטט בשופר במסמרו. גירדתי ושייפתי ולאט-לאט שיפרתי את ביצועי".

בקצה המדרגות המוליכות אל ביתו של ר' דוד שוכן חדר המלאכה שלו. קיטון גדוש במכשירים שהוא בעצמו פיתח. באמצעות המכשירים הללו הוא מסוגל להגיע לכל פינה ופינה בשופר, ולבצע בה ככל העולה על רוחו. יש מקדחה גמישה המאפשרת כניסה רכה לבטן השופר, ויש מקדחה קשה להרחבת פנים הפייה. ישנו פנס זעיר המאיר כל פינה בתוך השופר ויש

של דניאלה לעולם שכולו טוב, והיא כבת עשר שנים.

דניאלה חוזה את העתיד

הכאב הפוצע על מותה של דניאלה נמהל בשמחה על הולדת התינוקות. בתקופה הראשונה לא חזרנו לביתנו. שני התאומים - שכל אחד מהם שקל פחות מקילוגרם אחד - טופלו באינקובאטור, ואנחנו התגוררנו למשך זמן בבית אחותה של רעייתי, ששכן לא-הרחק מהמרכז הרפואי. לאורך כל הזמן הזה התינוק היה ללא שם, עדיין לא היה אפשר להביאו בברית, וגם לתינוקת עוד לא הענקנו שם.

אחרי כשלושה חודשים שבנו הביתה והכאב הכה בנו בכל עוז. כל פינה וכל חפץ בבית הזכירו לנו את החלל הנורא שהותירה אחריה דניאלה. באחת ממגירותיה גילתה לפתע, לאה אשתי, אוצר - מחברת אישית שבה העלתה דניאלה

**"המצב היה
סוראליסטי -
בקומה אחת עומדת
בתנו האהובה להוציא
את נשמתה, ובקומה
אחרת עומדת רעייתי
להביא לעולם חיים
חדשים. הייתי קרוע
ומבולבל מאוד**

את תחושותיה והגיגיה. למחברת היא קראה "מחברת הסודות שלי" והיא הכילה ציורים, שירים, סיפורים ומחשבות. פתאום נתקלו עינינו בעמוד מסויים במחברת שלמקרא שורותיו, נעתקה נשימתנו וליבנו החסיר פעימה. את מילותיו כתבה דניאלה חודשים מספר לפני פטירתה. וכך היא כותבת: "אני אלך מהעולם בגיל עשר. נשמתי תעלה לשמים ותגיע ליער קסום שבו הכול סביב ירוק, האנשים שלווים ורגועים, וכל החיות נוחות לסביבה ואינן מסיבות נזק לאיש. יוולדו לי שני אחים תאומים - בן ובת. לבן יקראו דניאל, כשמי, ולבת יקראו מרים-תמר. למה מרים-תמר? כי זהו סיפור החיים שלי - בהתחלה היו מרים ובהמשך יהיו מתוקים כמו תמר".

עמדנו שנינו, אני ולא, מול המחברת ובכינו כתינוקות. אבל כעת כבר ידענו כיצד לקרוא לשני התאומים.

בעקבות האסון שפקד אותנו, מחד גיסא, והולדתם המשמחת של התאומים, מאידך גיסא - התחולל שינוי מהותי בכל תפיסת-העולם שלנו. התחזקנו מאוד מבחינה דתית ופתינו גם הבנו כי עתידנו אינו בברזיל. בעצה משותפת לי ולרעייתי החלטנו לעזוב את ריו-דה-ז'נירו ולעלות לארץ. המחיר שנדרשתי לשלם עקב כך - אובדן מקום עבודתי ב'אל-על' - היה גבוה למדי. אילו נשארתי במקום עבודתי עוד כמה שנים, הייתי זוכה בפנסייה מכובדת מאוד ובשלל הטבות. אבל אנחנו היינו נחושים לפתוח דף חדש בארץ-הקודש.

בשנת תשמ"ג עלינו לארץ והתגוררנו תקופה במושב לזר שבגוש-עציון. תוך כדי לימודי השפה באולפן, קיבלתי הזמנה לראיון-עבודה באגף התקציבים של משרד הבריאות. כשהגענו לארץ מילאתי טופס ובו ציינתי את השכלתי הכלכלית, לא מעבר לכך. ואז הזמנתי לראיון. כל העניין התרחש באופן בלתי גיוני כמעט, ואני הרגשתי בבירור את יד ההשגחה העליונה. הראיון נקבע לצהרי יום שישי. בראש שלי חשבתי על רשימת הקניות לשבת שעדיין לא התחלתי לבצע. ישבתי מול מנהל האגף במשרד שהציג לי שאלות שונות ואני, שהעברית שלי אז הייתה דלה ביותר, עניתי לו ב'כן' ו'לא'. אחרי חצי שעה הוא הצביע לעבר שולחן בקצה חדרו ואמר: "ביום ראשון בשעה שמונה בבוקר אתה מתחיל לעבוד".

כאילו זכו בפרס הגדול

מהמושב לזר עברה משפחת ניצנינסקי לשכונת גילה בירושלים ובעשר השנים האחרונות מתגוררת המשפחה בבית-רעילית. כל המשפחה כולה התחזקה מאוד. הבן הגדול, משה, ואחיו דניאל (שביום שני השבוע התחתן בשעה טובה) למדו בישיבות נודעות. הבת מרים-תמר סיימה את לימודיה בסמינר הישן למורות. ר' דוד עצמו קובע בכל רגע פנוי עיתים לתורה, ובין השאר הוא משתתף מעת לעת בשיעורי תניא וחסידות שמוסר הגאון החסיד רבי אשר-לעמיל הכהן.

לאורך כל השנים הללו, מאז בקשת בתו כי יהיה בעל-תוקע, לא זנח ר' דוד את נושא השופרות אפילו לרגע אחד. "אני לכולן בשביל הפרנסה, אבל מה שבאמת מעניין אותי זה השופרות", הוא אומר.